

Morgen ben ik dan dood

Zestien jaar lang begeleidde ik een vrouw bij haar uitvaartwensen. Dat klinkt intensiever dan het was. We zagen elkaar misschien zes keer. Toch ontstond er iets wat niet goed in woorden past. Geen vriendschap. Wel betrokkenheid. Op de momenten die ertoe doen.

Alexandra Markusse (1974)

Toen ik haar leerde kennen, was de dood nog ver weg. Ze wilde haar zaken regelen. Niet uit angst, maar uit rust. Haar wensen moesten duidelijk zijn. Voor wie achterbleef.

De jaren gingen voorbij. Haar gezondheid ging achteruit. Bij ieder bezoek werd haar wereld kleiner. Uiteindelijk was er alleen nog het verpleeghuis. Een lichaam dat niet meer meewerkte. Pijn die geen bezoeker meer was, maar een permanente bewoner.

Ze wilde euthanasie. Niet plotseling. Niet lichtvaardig. Maar na jaren van aftakeling. Alleen: zo eenvoudig is dat niet. De huisarts deed het niet. Andere artsen ook niet. De wens bleef hangen in gesprekken, formulieren, uitleg. Tot ze via de NVVE verder kwam.

En toen gebeurde er iets wat zich niet laat plannen. Ze ontmoette een man. Midden in haar laatste fase. In een wereld van zorgplannen en medische dossiers. En toch gebeurde het. Ze werd verliefd. Alsof het leven op het laatste moment nog even een raam opende.

De avond voor haar euthanasie belde ze. Nog één vraag. Klopt alles voor mijn uitvaart? "Ja", zei ik. "Alles klopt." En ik legde haar de procedure uit die zou volgen.

Stilte.

"Nou, morgen ben ik dan dood." Geen drama. Geen afscheidsceremonie in woorden. Alleen een vaststelling. De volgende dag overleed ze.

Je denkt dan: alles loopt zoals afgesproken. Dat deed het niet. Nog vóór haar overlijden was er, buiten haar om, een andere bevriend uitvaartondernemer door de bewindvoerder ingeschakeld. Na haar dood werden beslissingen genomen die haar familie niet had voorzien. Wat volgde, leek nauwelijks nog op wat zij had gewild. En misschien kreeg die ene zin daardoor een andere lading. "Morgen ben ik dan dood."

Niet alleen een constatering van tijd. Maar ook van iets anders. Vanaf dat moment kon zij niets meer sturen. Haar stem viel stil. Wat restte, was interpretatie. Ik kon weinig meer doen. Na zestien jaar sta je ineens aan de zijlijn. Je kijkt, net als de familie, toe hoe iets anders ontstaat dan wat iemand zorgvuldig had opgebouwd.

In de dagen daarna viel het woord bewindvoering. Een woord dat goed bedoeld is. Beschermend. Regulerend. In deze situatie waren er vooral vragen over verantwoordelijkheden en onduidelijkheden die ontstonden door gebrekkige communicatie over financiële stromen. Iets wat je van een bewindvoerder juist helder mag verwachten. Tot het botst met wat iemand ooit heeft gewild.

'Misschien begint loslaten dus niet bij de dood. Maar al daarvoor!'

En dan blijkt de grens scherp. Bewindvoering begeleidt in het leven. De dood trekt er een streep onder. Sterker nog: bewindvoering stopt bij overlijden. Tenzij. Ook daar was veel onduidelijkheid over. Daarna begint iets anders.

Een testament kan richting geven. Een executeur kan uitvoeren wat is vastgelegd. Maar ook dat verandert niets aan de kern: iemand anders moet het doen. En precies daar schuurt het. Want wat juridisch klopt, voelt niet altijd rechtvaardig. En wat ethisch juist voelt, past niet altijd binnen de regels. Als uitvaartverzorgers sta je daar tussenin. Je weet wat iemand wilde. Je ziet wat er gebeurt. En je kunt het niet meer bij elkaar brengen.

Dan blijf je achter met iets wat niet oplosbaar is. Alleen draagbaar. Verdriet. Ontgoocheling. Boosheid soms. En de constatering dat niemand echt fout zit, maar het toch misloopt. Alsof je aan de grond genageld staat in een systeem dat zijn eigen logica volgt. Ik kauwde er weken op.

Misschien gaat dit niet over euthanasie. Niet over een uitvaart. Misschien gaat het over regie die ophoudt op het moment dat je haar het hardst nodig hebt. We kunnen alles vastleggen. Alles bespreken. Alles voorbereiden. Maar uiteindelijk zijn wij er niet meer. Dan spreken anderen. Of juist niet meer namens ons. Misschien begint loslaten dus niet bij de dood. Maar al daarvoor. Ik weet alleen wat zij zei, de avond voor haar euthanasie.

"Nou, morgen ben ik dan dood." Dat waren haar laatste woorden. Haar stem werd niet gehoord.

